

*Проф. др Вишомир Појовић,
Правни факултет, Бањалука*

Могућности улагања страног капитала у Републику Српску према приједлогу новог Закона о страним улагањима

Могућности и услови улагања страног капитала у Републику Српску су регулисане Законом о политици директних страних улагања у БиХ¹⁾ и Законом о страним улагањима и концесијама Републике Српске²⁾.

Наиме, Закон о политици директних страних улагања у БиХ је донијела Парламентарна Скупштина Босне и Херцеговине на сједници Представничког дома и Дома народа одржаним 18. маја 1998. године који је ступио на снагу осмог дана од дана његовог објављивања у "Службеном гласнику БиХ" бр. 17., тј. 22. септембра 1998. године. Након тога је Народна Скупштина Републике Српске је на својој сједници одржаној дана 18. маја 1999. године донијела Закон о примјени Закона о политици директних страних улагања у БиХ.³⁾ Према овом Закону Влада Републике Српске и ресорни органи су обавезани да усагласе све прописе за спровођење Закона о политици директних страних улагања у року од 15 дана.

-
1. Закон о политици директних страних улагања у БиХ, "Службени гласник РС", бр. 17 од 15. јула 1999. године
 2. Закон о страним улагањима и концесијама Републике Српске, "Службени гласник РС", бр. 21. од 23. септембра 1996. године, "Службени гласник РС" бр. 1. од 20. јануара 1997. године "Службени гласник РС", бр. 5. од 9. марта 1999. године
 3. Закон о примјени Закона о политици директних страних улагања у БиХ, "Службени гласник РС", бр. 17 од 15. јула 1999. године

Закон о политици директних страних улагања у БиХ претставља оквирни закон начелне природе и регулише основе политике и принципе учешћа страних улагања у привреди БиХ.

Под "страним улагачем", у смислу овог Закона подразумијева се физичко лице које нема стални боравак у БиХ и своје главно мјесто пословања у БиХ и правно лице основано у складу са Законом које има своју регистровану канцеларију, централну управу или главно мјесто пословања у некој страниој земљи.

Директно страно улагање значи стицање, стварање или проширење било којег пословног подухвата или било које активности која, сама или са другом, истовремено или једна за другом, има за исход омогућавање једном или више страних улагача стицање или повећање контроле над неком компанијом која под својом контролом обавља, индустријске, пољопривредне, комерцијалне и финансијске послове и послове везане за некретнине, услуге или друге активности, или да омогући проширење предузећа које је већ под контролом страног улагача. Такве инвестиције могу обухватити било који објекат стварних и права интелектуалне својине, укључујући али не и неопходно ограничено на: слободно конвертибилну валуту, позајмице, авансе, вриједносне папире, лиценце, закупе и права заснована на уговору, укључујући концесије, постројења, опрему, резервне дијелове, сировине, права индустријске или интелектуалне својине или било које финансијске погодности дате од стране физичког или правног лица под страном контролом, изузев ситуације између матичних компанија и њихових филијала ако то не резултира повећањем стране контроле над домаћим предузећима.

У складу са овим законом страни улагач има право да инвестира, реинвестира добит из таквих улагања у било који или све секторе привреде БиХ и то у истом облику и под истим условима дефинисаним за резиденте БиХ и важећим законима и прописима БиХ и ентитета, односно Републике Српске и Федерације БиХ.

Овај закон предвиђа ограничења страног улога у главници неког предузећа које се бави производњом и продајом оружја, муниције, експлозива за војну употребу, војне опреме те јавним информисањем. Наиме, према члану 4. овог закона страни улог не може прећи 49% од главнице у том предузећу. Услов улагања у наведене области које подлијежу ограничењима јесте обавеза страног улагача да претходно прибави сагласност од надлежног органа у ентитету, односно у Републици Српској и Федерацији БиХ. У случају да надлежни орган у року од 30 дана од дана подношења захтјева за одобрење не обавијести подносиоца захтјева о својој одлуци директно страно улагање ће се сматрати одобреним, уколико надлежни орган није подносиоца захтјева у писменој форми обавијестио о својој одлуци да доношење одлуке одгађа преко рока од 30 дана. У случају да се опредјели за одгађање доношења одлуке о захтјеву за одобравање страног улагања након рока од 30 дана надлежни орган ентитета је дужан у истом року о томе обавјестити подносиоца захтјева. Коначна одлука са образложењем о страном улагању мора бити достављена подносиоцу захтјева оу року од 90 дана од дана пријема захтјева. У

случају да таква одлука не буде донешена ни у овом року директно страно улагање ће се сматрати одобреним и трајним.⁴⁾

Страни улагачи су обавезни да код Министарства вањске трговине и економских односа са иностранством БиХ и Министарства за економске односе са иностранством Републике Српске региструју своја појединачна улагања.

Према овом закону, као и Закону о страним улагањима и концесијама Републике Српске страни улагачи имају иста права и обавезе као и резиденти БиХ, а искључена је могућност било какве дискриминације страних улагача у било ком облику, као нпр. без обзира на њихово држављанство, сједиште, односно боравиште, религију или државу порјекла инвестиције.

Опорезивање страних улагача и директних страних улагања се обавља у складу са пореским законодавством ентитета, а страна улагања су изузета од плаћања царина и царинских обавеза, изузев царинског евидентирања. Страни улагачи имају право да ради својих улагања на територији БиХ отворе рачуне код било које пословне банке у домаћој или конвертибилној валути и могу да слободно врше конверзију домаће валуте у било коју слободно конвертибилну валуту ради плаћања која се односи на њихова улагања у БиХ. Поред наведеног, страни улагачи имају право да врше трансфер у иностранство, слободно и без одлагања, у слободно конвертибилној валути, добит која настане као резултат њиховог улагања у БиХ, укључујући али не ограничавајући се на:

1. добит од улагања остварену у облику профита, дивиденди, камата и других облика;

2. средства која улагачи стекну након дјелимичне или потпуне ликвидације својих улагања у БиХ, или од продаје имовине, односно власничких права;

3. надокнаду на коју се односи члан 16. овог закона;

4. све трансакције вршиће се у складу са законима БиХ и ентитета.⁵⁾

Поред наведеног, страни улагачи имају иста власничка права на некретностима као и лица која имају држављанство у БиХ односно ентитета.

Страни улагачи из једне од држава, наслѣдница бивше СФРЈ имају таква права под условом да улагачи који имају држављанство БиХ, односно припадају БиХ, имају иста таква права у држави наслѣдници о којој се ради.

За разлику од Закона о политици директних страних улагања у БиХ који у ствари претставља оквирни закон начелне природе Закон о страним улагањима и концесијама Републике Српске на детаљан начин регулише услове под којима страни улагачи могу улагати у Републику Српску, облике страних улагања, права страних лица и њихову заштиту, подстицај страних улагања, уговоре и друге акте о страним улагањима, концесије, поступак одобравања, пријављивања и регистрација страних улагања и концесија, начин рјешавања спорова итд.⁶⁾

4. Види поближе члан 4. Закона о политици директних страних улагања у БиХ, "Службени гласник РС", бр. 17 од 15. јула 1999. године

5. Закон о политици директних страних улагања у БиХ, "Службени гласник РС", бр. 17 од 15. јула 1999. године

Међутим, сада је у току процедура доношења новог Закона о страним улагањим и Закона о концесијама Републике Српске.⁷⁾

У разлозима за доношење новог закона о страним улагањима наведена је обавеза усаглашавања са Законом о политици директних страних улагања у БиХ који је ступио на снагу 22.09.1998. године, којим је предвиђена обавеза регулисања страних улагања посебним законом. Савјетодавна служба за страна улагања - FIAS (Foreign Investment Advisory Service), као заједничка служба Свјетске банке (World Bank) и Међународне финансијске корпорације - IFC (International Finance Corporation), по захтјеву Савјета министара БиХ, обавила је активности проучавања инвестиционе климе у БиХ и израдила дијагностичку студију о баријерама за страна улагања.

Рад на пројекту је започео у фебруару 2000. године, у априлу 2001. сачињена је студија, која је кроз округле столове (одржан 27. маја 2001. у Бањалуци) презентована представницима Владе Републике Српске и другим органима државне власти, те представницима приватног сектора.

Користећи се препорукама FIAS - Студије сачињен је Приједлог Закона о страним улагањима Републике Српске, усаглашен са одредбама Закона о политици директних страних улагања у БиХ.

Предложени Закон о страним улагањима Републике Српске регулише права, повластице и обавезе страних улагача, облике страних улагања, поступак регистравања и одобрења страних улагања, те одређује органе надлежне за регистравање и одобрење страних улагања, у складу са Законом о политици директних страних улагања у БиХ.

Права обавезе и повластице страних улагача

Према приједлогу новог закона права и обавезе страног улагача, физичког лица су исте као и за домаћа физичка лица што подразумјева да се неће вршити дискриминација страних улагача ни по ком основу, укључујући али се не и ограничавајући на њихово држављанство, мјесто боравка, вјерску припадност или државу поријекла улагања.

Страни улагач има право да инвестира и реинвестира добит из таквих улагања у било који сектор привредних и непривредних дјелатности у Републици Српској и то у истом облику и под истим уловима дефинисаним за домаће улагаче (резиденте БиХ) о важећим законима Републике Српске и БиХ. Изузетак, као и по Закону о политици директних страних улагања, представљају страни улози у главницу предузећа која се бави производњом, оружја, муниције, експлозива за војну употребу и војне опреме, јавним информисањем који подлијежу рестрикцији и у којима страни улог не може прећи 49% од главнице.

6. Измјене и допуне овог закона објављене су у "Службеном гласнику РС", бр. 1. од 20. јануара 1997. године и у "Службеном гласнику РС", бр. 5. од 9. марта 1999. године.

7. У току је поступак доношења ових закона.

Страни улагач може основати предузеће у Републици Српској под истим условима који важе за домаће улагаче у складу са Законом о предузећима РС⁸⁾. Оснивачка права страних лица укључују право оснивања и управљања предузећима под условима који важе за домаће улагаче, а било каква накнадно уведена ограничења на оснивачка права страних лица, која би била у супротности са Законом о страним улагањима, не би произвођила правне посљедице.

Правна лица у својини страног улагача имају иста права, обавезе и одговорности као правна лица која су у потпуној својини, домаћих, правних или физичких лица.

Страни улагачи имају једнака својинска права на непокретности као домаћа, правна или физичка лица у случајевима да се ради о држављанима неке од држава наследице бивше СФРЈ, под условима реципроцитета. Они могу у сврху улагања отворити на подручју Републике Српске рачун у било којој комерцијалној банци, у домаћој или било којој другој слободној конвертибилној валути, имају право конвертовати домаћу валуту у било коју конвертибилну валуту и вршити трансфер у иностранство слободно и без одлагања у слободној конвертибилној валути добити која настаје као резултат улагања у Српској и то добит од улагања остварена у облику профита, дивиденди, камата, средстава која улагачи стекну од дјелимичне или потпуне ликвидације или од продаје имовине, затим право слободног запошљавања радника из иностранства ако другачије није одређено радним законодавством Републике Српске.

Нарочиту сигурност Закон о страним улагањима предвиђа за страног улагача у погледу заштите од национализације, експропријације или мјера са сличним посљедицама изузев у јавном интересу и у складу са позитивним прописима. Уколико, пак, до горе наведених мјера дође улагач има право на примјерену, брзу и одговарајућу накнаду којом могу слободно располагати као и право на подношење жалбе против одлуке о национализацији, експропријацији или мјери сличног дејства. Ради регулисања ове материје Влада ће донијети одговарајуће подзаконске акте у року 30 дана од ступања на снагу Закона. Обавезе страног улагача се састоје у вођењу књига и сачињавању финансијских извјештаја у складу са домаћим законодавством.

Страна улагања могу бити ослобођена плаћана царина и царинских обавеза, а у складу са законом који регулише царинску политику у БиХ, плаћања пореских обавеза у складу са законом који регулише пореску политику у РС, уз поштовање члана 9. Закона о политици директних страних улагања у БиХ.

Облици страних улагања

Према одредбама члана 12. Приједлога закона, облици страног улагања су:

1. оснивање правног лица у потпуној својини страног улагача,
2. оснивање правног лица у заједничкој својини домаћег и страног улагача,
3. улагање у постојеће правно лице,

8. Закон о предузећима је објављен у "Службеном гласнику РС" бр. 24 од 1998.год.

4. посебни облици улагања.

Закон о страним улагањима регулише давање одобрења за страно улагање у секторима који подлијежу рестрикцији. Одобрење даје Министарство одбране РС, односно надлежни орган за информисање Владе РС, у зависности о ком се рестриktivном сектору улагања ради, а након подношења захтјева за улагање од стране страног улагача. У року од 30 дана од дана подношења захтева, надлежни орган за давање одобрења је дужан да донесе одговарајуће рјешење. Ако рјешење не буде донето по истеку овог рока, сматраће се да је одобрење дато. Изузетак представља случај када надлежни орган писмено обавјести подносиоца захтјева да је доношење рјешења одложено преко рока од 30 дана и о разлозима одлагања. Коначно рјешење, мора бити донијето у року од 90 дана од дана пријема захтјева. За секторе који подлијежу рестрикцији, Влада Републике Српске је, на својој сједници одржаној дана 19. августа 1999. године донијела Уредбу о регистрацији директних страних улагања, а 31. августа 1999. године Упутство о издавању сагласности на страно улагање у Републици Српској у рестриktivним секторима⁹). Имајући у виду, напријед наведено, влада ће извршити потребна усаглашавања поступка и услова давања одобрења, у року од 30 дана од дана ступања на снагу закона.

Регистровање страних улагања по поднесеној пријави у року од 5 дана, врши Министарство за економске односе са иностранством, а за секторе који подлијежу рестрикцији по добијеном одобрењу надлежног органа. Ако у предвиђеном року не буде донијето рјешење сматра се да је улагање регистровано. Поступак пријављивања и регистрације прописале надлежни орган у року од 30 дана од дана ступања на снагу закона.

Опште податке о страним улагањима могу објављивати влада или други надлежни органи, уз поштовање пословне тајне и легитимног интереса предузећа. Влада или други надлежни органи специфичне податке могу објавити или дати на увид трећим лицима само на основу дозволе предузећа на које се подаци односе.

У случају да накнадно донијети прописи предвиђају повољније услове за страног улагача, он може изабрати режим који ће бити мјеродаван за његово улагање.

9. Уредба о регистрацији директних страних улагања и Упутство за издавање сагласности на страна улагања у РС у рестриktivним секторима су објављени у "Службеном гласнику РС", бр. 23. од 15. септембра 1999. године.